DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ,

Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,*

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS,
manè discutienda in Scholis Medicorum, die Martis decimâ-nonâ mensis Februarii. Anno Domini M. DCC. LXXI.

M. DIONYSIO-CLAUDIO DOULCET, Doctore Medico, Præside.

An sanitati noceat frequens Exspuitio?

I.

MEDICINÆ practicæ pars non infima Hygieine, cujus objectum quidquid sanitatem tueri, morbos præcavere, corpusque ad longævitatem disponere valet. Non igitur solummodò aëris, cibi & potûs, motûs & quietis, somni & vigiliæ, atque animi affectuum moderatio ac regimen ad eam pertinent, verùm etiam excernendorum retentio, & retinendorum excretio ipsi veniunt præcavendæ. Scilicet inter humores diversos qui à sanguine tanquam à fonte communi per diversa incernicula, sive glandulas veras sive poros simplices, segregantur ac secernuntur, alii ad certos usus vel individui vel sobolis propagandæ à beneficâ Naturâ destinantur, & appellantur *Recrementitii;* alii verò à Recrementorum elaboratione residui, assimilationem cum liquidis humanis pati indociles, tanquam inutiles imò noxii amandantur foràs & *Excrementitii* dicuntur; alii tandem, quasi mixtæ indolis, non immediatè quidem ad actiones naturales conferunt ut recrementa, nec aliunde perpetuò inutiles & noxios sese exhibent ut excrementa, sed partibus inungendis, lubricandis & ab excrementorum acrimoniâ defendendis inserviunt nec unquam nocent nisi fortè qualitate peccent vel copiâ. Qui quidem humores (malè à quibusdam inter recrementitios, pejùs à nonnullis inter excrementitios recensiti, meliùs fortasse *Lubricantes* proprio nomine appellandi) quandoque intrà corpus reineri, quandoque à corpore eliminari possunt imò debent salvâ œconomiâ animali. At verò non idem de Recrementis & Excrementis ita proprie dictis affirmari potest. Quantùm enim horum retentio sanitati noceret, tantùm illorum excretio nimia foret insalubris. In hanc Regulam non frequentiùs peccatur quàm dum pravâ sive consuetudine, sive ignorantiâ & errore, fere indefinenter exspuitur. Tunc enim foràs ejicitur humor blandus & utilis quo non salubrior alter in toto corpore, saliva nempe, quæ si deglutiretur & sanguini rursus misceretur, melior fieret ac melior, quâ verò deficiente innumera oriuntur mala.

* *Authore* M. SAVARY, *D. M. P.*

II.

PLURIMI hoſpitantur in humano corpore humores quorum ignoratur natura imò exiſtentia ambigitur, vel quia ob tenuitatem nimiam oculos fugiunt, vel quia difficile eſt admodum illos in animalibus vivis ex ipſo fonte ſinceros haurire, & ſufficienii copiâ colligere explorandos. Anatomici qui hactenus in degetendis corporis partibus ſolidis multùm nec ſine fructu inſudarunt de fluidis fere ſiluere quaſi his non æquè ac prioribus ſtaret œconomia animalis. Chemia cujus objectum eſt varias entium naturalium proprietates indagare, plurima de Regno foſſili, pauciora de vegetabili, pauciſſima de animali hucuſque ſuppeditavit Adeò ut vix quidquam de humoribus tùm ſanis tùm morboſis nobis conſtet, nedum œconomiæ animalis doctrina perfectionis culmen, ut quidam autumant, attigerit. Attamen hoc vitium in ſalivam non cadit, cujus utique ea eſt ſcaturigo, eaque copia & colligendi facilitas, ut de ipſius natura & uſu, tùm ex qualitatibus nativis & phœnomenis quæ abſque ignis torturâ exhibet, tùm ex Analyſi Chemicâ, ritè exploratis aliquid certi ſtatuere poſſimus unde præſentis humoris illius utilitas abſentis noxa inferatur. Secernitus quidem à ſanguine puro, arterioſo, multis variiſque glandulis quas communi nomine *Stomaticas* Steno appellavit, quarum quidem naturam, fabricam & ſitum docet Anatome) nimirum parotides, maxillares, ſublinguales, buccales, palatinas & tonſillas, ex quibus per plures ductus ſecretorios in oris cavum undique confluit, copioſiùs autem inter manducandum & loquendum. Quod attinet ad qualitates nativas ſalivæ, 1°. Diluta & pellucida eſt, odoris & ſaporis ferè prorſus expers 2°. Igne non concreſcit, ut de lymphâ conſtat, ſed candenti laminâ metallicâ impoſita tota evaneſcit. 3°. Conquaſſata tenaciter ſpumeſcit. 4°. Veſtium maculas abſtergit ſaponis inſtar, ulcera mundat, tumores reſolvit. 5°. Farinæ fermentationem promovet, ut patet ex more vetularum Indiæ edentularum orizam & Maïz manducantium, dein ſuccum cum ſalivâ miſtum exſpuentium in vaſa, ut indè fermentatione paulatim conceptâ parentur potus inebriantes hiſce gentibus acceptiſſimi. 6°. Tamen nimiam ſubſtantiarum animalium ad putrefactionem, vegetabilium ad aceſcentiam diſpoſitionem reprimere ac moderari videtur juxta Clariſſ. *Pringle* (*a*) experimenta. 7°. Tandem dum ore plane ſicco deficit ſaliva nullomodo ſentiuntur ſapores, licèt ſapidiſſima corpora linguæ & palato applicentur; dum vitiatur, injucundè guſtum afficiunt. Si autem ſaliva diſtilationi ſecundùm artem ſubjiciatur, ſuppeditat. 1°. Liquores varios phlegmatico ſalinos qui tincturæ florum malvæ virorem communicant & ſpiritibus acidis efferveſcunt. 2°. Olei Empyreumatici & alkalibus ſaturati guttas aliquot 3°. Ex maſſâ reſiduâ, calcinando & elixiviando aliquantula ſalis alkalini fixi quantitas educitur. 4°. Pauciſſima remanet terra Damnata Chemicis dicta. Ex his itaque non difficili negotio concludere eſt ſalivam eſſe humorem blandum ex copioſo phlegmate, multo ſale alkalino volatili (*b*) aqueis partibus tamen dilutiore quàm ut organa ſenſuum afficiat, aliquantulo oleo ſive ſulphure Phyſiologis dicto & pauco ſale alkalino ſimul in ſaponem coactis, tandemque terrâ pauciſſimâ compoſitum: adeoque genuinum ipſius uſum eſſe non modo vias deglutitionis lubricare, quod potiùs verùm eſt de tonſillarum & uvulæ muco, ſed vehiculum præbere ſaporibus ſolvendo alimentorum ſales, ac potiſſimùm alimenta duriora & ſicciora jam manducatione contrita penetrare, emollire; humectare, diſſolvere, primarum viarum digeſtionem inchoare, ingeſta ad aſſimilationem in naturam noſtram diſponere, atque ipſis primum quaſi animalitatis ſigillum imprimere.

(*a*) Vid. Mém. 5. ſur les ſubſtances ſeptiques.

(*b*) Sal ille volatilis ſeſe manifeſtat odore uti noto dum linguæ applicatur ſal alkalinus fixus cujus actione reſolvitur ſaliva.

III.

PRINCIPEM ergo inter humores Recrementitios locum tenet ſaliva, eo præſertim titulo quòd Digeſtioni opituletur, ut ſatis ſuperque evincit tum illius humoris qualitas, copia, ſecretionis locus, fontium ex quibus manat nu-

merus, situs vicinia. Porrò humor Recrementitius alimentorum coctioni inserviens nunquam potest sine noxâ rejici, imò quot & quanta ex frequenti illius exspuitione oriri debeant incommoda veras œconomiæ animalis leges callenti patescit. Non enim jam per Digestionem intelligitur sola ex ingestis per tritum simplicem Chyli extractio, qualis secundùm artem ex mucilaginosis seminibus extrahitur emulsio. Id figmenti evertit ex multiplici alimentorum adeò inter se discrepantium naturâ unus & idem semper nascens chylus, ac requirit potiùs actionem humorum solventium ex ipsâ sanguinis massâ per coctiones præcedentes paratorum, & assiduâ elaboratione secretorum, variorum fortasse in variis animalium speciebus, quorum ea sit energia ut tam diversas ingestorum substantias inter se miscere, & cum corpore nutriendo jam assimilare, earum odorem & saporem mutare, motum intestinum in iis excitare, inchoare fermentationem, putrefactionem retardare, salina solvere, oleosa cum aquosis miscere, & ex iis tandem humorem blandum, uniformem per lacteorum oscula meabilem, cum lymphâ & sanguine miscibilem parare possint. Atqui ex antecessis patet salivam ad eos omnes effectus præstantissimos symbolum primariò conferre tùm vi saponeâ quæ ex oleo & sale alkalino exsurgit, tùm aquâ & spiritibus quibus etiam constat, tùm denique perfectâ ipsius coctione & crucâ assimilandi virtute singulari quam resorptione in sanguinem & iteratis circulationibus acquirit. Deficiente igitur salivâ, non solùm pauciori quantitate ex ingestis educitur chylus, sed etiam paratur deterior; siquidem observatum est (a) panem nigrum, si subitò absque manducatione devoretur, & sine salivæ admistione, post aliquot horas nihil mutatum revomi, eundem verò, si dentibus probè subigatur, & cum salivâ intimè misceatur, in album liquorem abire chylo simillimum. Unde tritum illud animam suam odisse qui oderit masticationem. Chylus autem deterioris notæ difficulter admodùm in sanguinem mutabitur, sed per urinæ vias maximam partem eluetur & amandabitur foràs, adeòque etiam vel nihil vel parùm lymphæ nutritiæ suppeditabit, necnon aliorum pariter quorumlibet Recromentorum, præsertim salivæ ipsiusmet, secretio perturbabitur, unde rursus eadem imò pejora redibunt incommoda. Quamvis enim iisdem quibus nutrimur constemus debet tamen præparari in corpe materies nutriens ut assimiletur in naturam nostram, & restituere possit illa quæ per actionem ipsam vitæ disperduntur, siquidem non ingesta quælibet, sed digesta sola nutriunt. Læsâ autem primâ coctione seu mutatione alimentorum in chylum, læduntur & aliæ, nimirùm chyli in sanguinem transformatio, & sanguinis ipsius in lympham nutritiam toti corpori prospicientem aliaque recrementa partibus singularibus utilia mutatio, quæ est sanè ultimus coctionis animalis terminus & finis.

(a) Boerh. Prælect. Acad. §. 78.

I V.

QUOD jam de salivæ usu ac necessitate ratione evincimus, id quoque quotidiana comprobat experientia. Sic dum in primis viis aguntur tragœdiæ, observamus eos qui frequentiùs spuunt appetitu carere, fastidire cibos; difficulter ac ne vix quidem concoquere, flatibus obnoxios esse. Cùm autem ulterius processit mali labes, tunc temporis, consumptâ per nimiam salivæ excretionem liquidiori materiâ, lentissima fit reliqua humorum massa, vix permeabilia fiunt vasa capillaria, impeditur circulatio in minimis viscerum præsertim abdomalium vasculis, morbus nascitur hypocondriacus, unde meritò olim Hippocrates sputatores melancholicos esse aut fieri pronunciavit. Cujus quidem rei evempla quotidie nobis prœbent ii quibus familiare est perpetuò mastichem vel tabacum mandere, aut etiam tabaci fumum ex fistulâ frequenter sugere. Hi enim, teste Experientià, corpus suum exhauriunt & in anorexiam, maciem, sitim, tabem, melancholiam denique se præcipitant. Olim more fuit receptum inter aulicos Galliæ

noſtræ, ad exemplum Principis, ut paſtillos ex maſtiche aliiſque medicamentis odoratis compoſitos continenter manducarent, unde ferè omnes in teterrimam atram bilem inciderunt, ex quâ non convaluere, niſi priùs cognitâ mali causâ à maſtiches manducatione deſinere juſſi. Tandem non modò chylus, non modò ſanguis, ſed etiam lympha nutritia blando ac dulci balſamo ad reſtaurandas vires adeò neceſſario per hanc deteſtabilem ſpuendi conſuetudinem orbatur, & ſenſim corpus miſerè tabeſcit. Unde Boerhaavius ait ſalivam exſpuitione volontariâ nimis ſecretam ἀνορεξίαν, δυσπεψίαν, ἀτροφίαν creare. Narrat Ruyſchius (a), auctor graviſſimus, puellam annos duodecim natam, quæ ob ingentem plagam in inferiori labro ſtillicidium perpetuum ſalivæ perpetiebatur, corpus habuiſſe diu tenellum & admodum exile ſanatam vero mox increviſſe & juſtam corporis magnitudinem adeptam eſſe. Idem inviſit matronam quamdam Amſtelædamenſem ſummoperè emaciatam & conſumpti ferè corporis, quam deſeruerant deſperantes omninò de ſanitate Medici. Dum circumſpiceret ad omnia ſedulus Medicus ut inquireret in cauſas mali, vidit fortè eam omni temporis momento in vas à latere appoſitum ſalivam exſpuere. Vetuit illicò ne hunc benignum humorem ejiceret. Quæ rerum mutatio! Brevi ſanata fuit abſque ope, ſine neceſſitate auxilii: nec ſemel id ſe vidiſſe ait, imò verè ſæpenumero. Et ſanè nemini inter attentos Medicos contigit ſimile quid obſervare. *Quàm errant igitur*, ut cum Ruyſchio (b) dicam, *qui ſalivam pro excremento noxio habentes, eam abjiciunt, eòque pulchriùs valere putant hominem quò frequentius eo corpus exonerat, eum in finem ſi alogoga adhibentes & offas tenaces manducandas!*

(a) Ruyſch. Adv. II. n°. 5.

(b) Ruyſch. Ibid.

V.

NEC ſuadere debent exſpuitionem caſus nonnulli in quibus proritatur ſalivæ uberior excretio, v. g. in lue venereâ, in cachexiâ. In hæc enim non tam vera ſaliva ejicitur quam aqua inutilis & redundans ad quam eliminandam commendantur maſticatoria; in illâ autem id quod ſalivatione Mercuriali effluit eſt liquamen putridum è ſanguine liquefacto exulans à ſalivæ naturâ alienum. Neque etiam ſalivæ inutilitatem arguere debet critica per glandulas ſalivarias evacuatio in variolis & quibuſdam aliis morbis exorta: hâc in viâ tunc liberatur corpus noxia perſpirationis inſenſibilis materiâ, quæ cruſtâ cutem tegente intra ſanguinis rivos repulſa eſt. Nec tandem cum excretione confundenda perperam exſpuitio. Hæc enim eſt puræ putæ ſalivæ excretio, illa autem eſt viſcoſi muci à ſalivâ difficilis ex aſperâ arteria, bronchiis, imò tonſillis cum quodam conatu rejectio, quæ quidem ſæpiùs, præſertim matutino tempore, utilis eſt ac neceſſaria, dum ſcilicet ille mucus copia vel ſpiſſitudine peccans, partium lubricationi jam ineptus, morâ duntaxat & ſtagnatione excrementitius fit & exſcreandus. Saliva autem, quantâlibet copiâ ſecernatur in os, nunquam tamen excrementi nomenti venit, ſed Naturâ per ſomnum monſtrante viam ſemper deglutienda. Deglutita enim, & ſanguini iterum atque iterum atque iterum miſta, repetitâ quaſi cohobatione optima fit & in menſtruum perfectiſſimum elaboratur.

Ergò ſanitati nocet frequens exſpuitio.

Proponebat Pariſiis JOANNES-JACOBUS PAULET, Occitanus, Diocæſis Aleſienſis, Doctor Medicus Monſpelienſis, necnon Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Pariſienſis Baccalaureus, A. R. S. H. 1771.

A SEXTA AD MERIDIEM.

Typis *Quillau*, Univerſitatis & Facultatis Medicinæ Typographi, 1771.